

Underlag inför dialog om en eventuell regionbildning i Stockholms län

Inledning

Syftet med detta underlag är att ge en kort överblick över vad det regionala utvecklingsansvaret innebär, vilka aktörer som har det regionala utvecklingsansvaret i övriga landet samt de två olika regionbildningsprocesser som pågår parallellt i landstinget. Vidare finns exempel på organisation av de regionala utvecklingsfrågorna i Västra Götalandsregionen och Region Skåne, samt översiktliga exempel på hur samverkan formaliserats mellan region och kommuner i olika delar av landet.

Mellan november 2015 och februari 2016 skickade landstinget följande frågeställning på remiss till länets kommuner: *"Tillstyrker kommunen att Stockholms läns landsting ansöker hos regeringen om att den 1 januari 2018 få överta det regionala utvecklingsansvaret enligt Lagen om regionalt utvecklingsansvar för vissa län (SFS 2010:630) och därmed att det i Stockholms län, i likhet med flertalet andra län, bildas en region med direktvalt regionfullmäktige?"*. Många kommuner var positiva, 19 av 26 kommuner tillstyrker, även om några gjorde vissa förbehåll. Se separat remissammanställning för en bredare bild av synpunkterna i svaren.

Vad innebär det regionala utvecklingsansvaret?

Lagen (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar i vissa län ger ett antal landsting samt Region Gotland ansvaret för en rad uppgifter, som i andra län sköts av kommunala samverkansorgan (s.k. regionförbund) eller länsstyrelsen. Uppgifterna är enligt lagen att:

- Utarbeta och fastställa en strategi för länets utveckling och samordna insatser för genomförandet av strategin.
- Besluta om användningen av vissa statliga medel för regionalt tillväxtarbete.
- Följa upp, låta utvärdera och årligen till regeringen redovisa resultaten av det regionala tillväxtarbetet.
- Utföra uppgifter inom ramen för EU:s strukturfondsprogram.
- Upprätta och fastställa länsplaner för regional transportinfrastruktur.
- Samverka med länets kommuner, länsstyrelsen och övriga berörda statliga myndigheter samt med företrädare för berörda

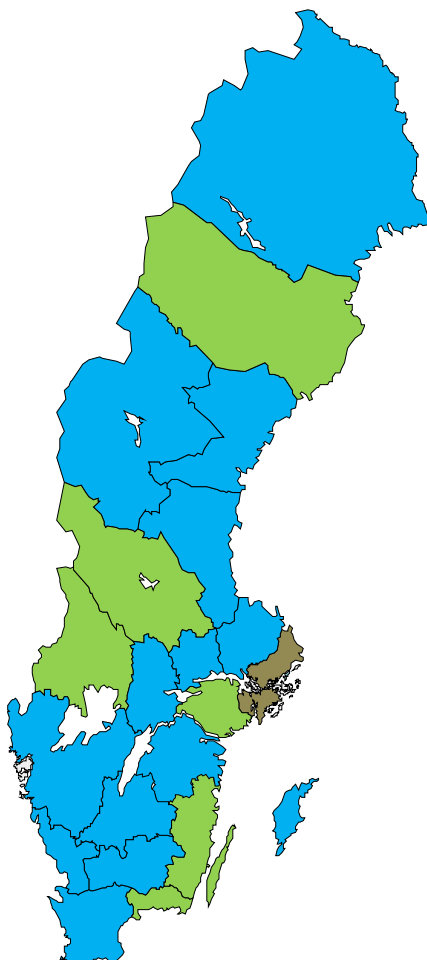
organisationer och näringslivet i länet.

Utöver ovanstående tillkommer uppdrag som ges som erbjudanden till regionen från regeringen, exempelvis regionala serviceprogram, kompetensplattformen, handlingsplaner för jämställd regional tillväxt etc.

Omvärldsbild

Hur ser det regionala utvecklingsansvaret ut i landet?

Kartan nedan visar vilka aktörer som har det regionala utvecklingsansvaret från 1 jan 2017. I de blå har landstingen ansvar för regional utveckling, i de gröna ligger ansvaret hos kommunala samverkansorgan, d.v.s. regionförbund. Från 1 jan 2017 är det endast i Stockholms län som länsstyrelsen har ansvaret.

Regionbildning i två perspektiv

Två parallella, pågående processer i landstinget handlar om regionbildning:

- Landstingets interna process som Stockholms läns landsting ansvarar för och som handlar om samma länsgränser som idag, men med ett utökat uppdrag för landstinget.
- En nationellt övergripande process som staten ansvarar för och driver och som påverkar de nuvarande länsgränserna, samt landstingets uppdrag.

Landstingets interna process

Regeringen har uttalat att de landsting som önskar har möjlighet att bli regioner. I den process som landstinget ansvarar för är förslaget att regionen ska omfatta samma geografiska område som idag. Huvudfrågan i regionbildningen är vem som ansvarar för den regionala utvecklingen. Det är denna regionbildningsprocess som remissomgången handlat om.

En nationellt övergripande process

Indelningskommittén (Fi 2015:09) är en statlig kommitté som ska föreslå en ny läns- och landstingsindelning som innebär att Sverige delas in i väsentligt färre län och landsting. Målet är stärkt utvecklingskraft i hela landet. Indelningskommittén presenterade i mars 2016 ett förslag till ny indelning som innebär att Sverige får sex län, bland annat en länssammanslagning av Stockholms län och Gotland. Den 30 juni 2016 presenterade kommittén ett delbetänkande med förslag på tre nya större regioner från 2019, (dock inte Stockholm-Gotland). I delbetänkandet slår kommittén fast att det är landsting som ska ha det regionala utvecklingsansvaret och att det inte finns skäl till avsteg från detta i något fall. Slutbetänkandet kommer i augusti 2017.

Hur går regionbildning till?***Ansökan och riksdagsbeslut***

Landstingsfullmäktige beslutar om ansökan och lämnar in den till regeringen. Till ansökan bifogas en remissammanställning av kommunernas svar. Finansdepartementet sänder en departementspromemoria med förslag till ändring i lagen om regionalt utvecklingsansvar i vissa län på remiss till berörda myndigheter och kommuner, varefter en proposition till riksdagen tas fram. Efter riksdagsbeslut överförs det regionala utvecklingsansvaret från länsstyrelsen till landstinget.

Verksamhetsövergång från länsstyrelsen

I förberedelserna ingår överföring från länsstyrelsen av ansvar och resurser, ekonomiska och personella. Det är också viktigt, visar erfarenheter från andra landsting, att ta fram en överenskommelse med länsstyrelsen som klargör ansvarsfördelning och former för samverkan i frågor som är av vikt för regionens utveckling. Länsstyrelsen kommer att fortsatt ha en viktig roll i regionens utvecklingsarbete och ett gott samarbetsklimat är av största vikt.

Organisation och samverkan i andra regioner

Nedan beskrivs organisation för de regionala utvecklingsfrågorna på politisk- och tjänstemannnivå i Västra Götalandsregionen och i Region Skåne. Dessutom beskrivs kort exempel från andra regioner i landet på hur samverkan formellt organiserats mellan region och kommuner.

Både Västra Götalandsregionen och Region Skåne har lång erfarenhet av att vara region med ansvar för de regionala utvecklingsfrågorna. De bildades 1999, ett försöksuppdrag som sedan förlängdes i flera omgångar. Sedan 2011 är de regioner med ett permanent utvecklingsuppdrag. Båda regionerna är regionala kollektivtrafikmyndigheter liksom SLL. Båda är med i kultursamverkansmodellen, vilket inte SLL är. Landsting/regioner som ingår i kultursamverkansmodellen beslutar, i samverkan med länets kommuner och kulturlivet, hur det statliga bidraget fördelas till regional kulturverksamhet. Ingen av dem har det ansvar för fysisk planering på regional nivå som SLL har. I Västra Götaland har dock Göteborgsregionens kommunalförbund uppdrag som regionplaneorgan och i Region Skåne sker arbete med strategisk fysisk planering på frivillig basis, där en strukturbild för Skåne tagits fram. I båda regionerna ligger det politiska ansvaret för den långsiktiga infrastrukturplaneringen (länsplan) och för kollektivtrafik (trafikförsörjningsprogram) på olika nämnder.

Från Västra Götalandsregionen och Region Skåne framhålls rollen som regional processledare. Det innebär att samordna arbetet med den regionala utvecklingsstrategin, att verka som inspiratör och samlande kraft för den regionala utvecklingen. Att erbjuda arenor, nätverk och mötesplatser för att samlas kring ett gemensamt engagemang och ansvar för regionens utveckling är en viktig del. Den egna rollen som regional utvecklingsaktör i vissa av genomförandeinsatserna poängteras också, där beslut i regionens budget och verksamhetsplan ska främja utvecklingen inom ett flertal områden.

Exempel Västra Götalandsregionen

Västra Götalands län består av 49 kommuner och har mer än 1,6 miljoner invånare. Kommunerna samverkar i fyra olika kommunalförbund, Göteborgsregionens kommunalförbund (GR), Fyrbodals kommunalförbund, Boråsregionen/Sjuhärads kommunalförbund och Skaraborgs kommunalförbund.

Tjänstemannaorganisation

Regional utveckling är en av tre koncernledningsgrupper under regiondirektören i ledningsorganisationen för Västra Götalandsregionen. De andra rör hälso- och sjukvård samt regiongemensamma stödfunktioner. Grupperna hanterar främst övergripande, strategiska frågor. Koncernstab regional utveckling har uppdraget att hantera olika frågor för att stärka tillväxt och utveckling i Västra Götaland. Koncernstab regional utveckling leds av regionutvecklingsdirektören och består av avdelningarna ledningsstöd, folkhälsa, FoUU, kollektivtrafik och infrastruktur, miljö, näringsliv och mänskliga rättigheter. I linjedelen med de 7 avdelningarna finns ca 112 fasta årsarbetare. Till detta kommer projektanställd personal samt en matrisorganisation med ekonomi, kommunikation, analys och externa relationer. HR ligger också utanför.

Politisk organisation

Det är flera politiska organ som styr och ger uppdrag till koncernstab regional utveckling och dess avdelningar.

Regionutvecklingsnämnden ska främja tillväxt och utveckling genom insatser inom näringslivsutveckling, turism, forskning, infrastruktur, internationella frågor och EU-frågor. Dessutom finansierar nämnden och ger uppdrag till bland annat Västsvenska Turistrådet, Almi Företagspartner, naturbruksgymnasierna och Film i Väst. *Kollektivtrafiknämnden* ansvarar för och är beställare av kollektivtrafiken i Västra Götaland. Utförare är Västtrafik som i sin tur sluter avtal med leverantörer inom kollektivtrafiken. *Miljönämnden* har ett strategiskt och samordnande ansvar för Västra Götalandsregionens interna miljöarbete samt ett ansvar för regional miljöutveckling vilket innebär ett långsiktigt arbete för hela Västra Götalands miljö. *Kommittén för folkhälsofrågor* och *kommittén för mänskliga rättigheter* finns under regionstyrelsen.

Samverkan med kommunerna i särskild beredning

Kommunerna och Västra Götalandsregionen samarbetar när det gäller utveckling av territoriet Västra Götaland. Det sker även i en särskild beredning, *Beredningen för hållbar utveckling (BHU)*, ett utskott under

regionstyrelsen. Beredningens uppdrag som samverkansorgan med kommunerna inskränker inte regionens olika nämnders ansvar för att samverka med kommunerna inom sina respektive områden. BHU är ett organ för informell samverkan. Kommunerna företräds via sina kommunalförbund. Det betyder att dess arbetsformer inte regleras i kommunallagen och att beredningen inte har någon självständig beslutanderätt utan dess uppgift är att diskutera frågor där det finns gemensamma beröringspunkter. Dessa samrådsdiskussioner utgör sen underlag för regionstyrelsens beslut i vissa strategiska frågor.

Områden för samverkan är strategiska frågor för långsiktig utveckling av Västra Götaland med ledning av visionen Det goda livet:

- Infrastruktur- och kollektivtrafikfrågor
- Kulturfrågor
- Miljö- och klimatfrågor
- Näringslivsfrågor
- Forsknings- och utvecklingsfrågor
- Kompetensutvecklingsfrågor

Arbetet i beredningen för hållbar utveckling bereds genom en gemensamt sammansatt tjänstemannagrupp som kallas Västgruppen. Den består av ansvariga chefer inom de olika verksamheterna i Göteborgsregionens kommunalförbund (GR) samt kommunalförbundens chefer plus VästKom och Business Region Göteborg.

Exempel Region Skåne

Skåne län består av 33 kommuner och har nära 1,3 miljoner invånare. I Skåne finns Kommunförbundet Skåne för samverkan mellan kommunerna.

Tjänstemannaorganisation

Avdelningen för regional utveckling är en del av Region Skånes förvaltning Koncernkontoret. Avdelningen leds av utvecklingsdirektören och omfattar områdena Näringsliv och Samhällsplanering, med ett antal enheter (ledning, analys, affärsutveckling, näringsliv, innovationssystem, folkhälsa och social hållbarhet, miljöstrategier och strategisk fysisk planering). I avdelningen ingår även enheterna för ägarstyrning och den regionala kollektivtrafikmyndigheten. Avdelningen har ungefär 120 anställda. Region Skånes kulturförvaltning Kultur Skåne driver utvecklingsarbete på uppdrag av kulturnämnden för att utveckla Skåne som kulturregion. Kultur Skånes förvaltningschef rapporterar till utvecklingsdirektören.

Samverkan på ledningsnivå med kommunförbund och länsstyrelse

Det finns inget politiskt beredningsorgan för samverkan med kommunerna. Däremot finns en samverkansplattform på tjänstemannanivå, Skånskt ledningsforum. Skånskt ledningsforum är en arena för att understödja ett samlat skånskt agerande och intensifiera samarbetet. Ledningsforumet består av ledningarna för Region Skåne, Länsstyrelsen Skåne och Kommunförbundet Skåne och möten hålls varje kvartal. Exempel på frågor för samverkan är bostadsförsörjning, integration, kompetensförsörjning och en samlad regional hållning inför nästa EU-programperiod.

Politisk organisation

Regionala utvecklingsnämnden främjar hållbar ekonomisk tillväxt, näringslivsutveckling och ökad sysselsättning i Skåne. Nämnden ansvarar för regionala tillväxt- och utvecklingsfrågor inom näringslivsutveckling, planering, infrastruktur och miljö. *Kollektivtrafiknämnden* ansvarar för planering och genomförande av lokal och regional linjetrafik för persontransporter, till exempel bussar och tåg, i Skåne. Kollektivtrafiknämnden ansvarar även för sjukresorna i Region Skåne. *Kulturnämnden* ansvarar för Region Skånes kulturfrämjande verksamhet.

Andra exempel på samverkansformer mellan region och kommuner

Notera att samtliga exempel nedan rör län där det regionala utvecklingsansvaret tidigare legat hos regionala samverkansorgan (regionförbund), där såväl kommunerna som landstinget varit medlemmar i ett indirekt valt organ. När ansvaret övergått till den direktvalda regionen har samverkan formaliserats på olika sätt.

Region Halland har en kommunberedning som består av 4 representanter från regionen och 2 från varje kommun, totalt 16 ledamöter.

Region Jönköping har ett kommunalt forum med 4 representanter från regionen och 1 från varje kommun, totalt 17 ledamöter.

Region Jämtland-Härjedalen har en kommunberedning som består av 3 ledamöter från regionen och 1 från varje kommun, totalt 11 ledamöter.

Region Örebro har ett kommunalt samråd med 8 representanter från regionen, 2 från varje kommun och 3 från Örebro, totalt 31 ledamöter.

Region Östergötland har ett strategiskt samråd på styrelsenivå med 3 representanter från regionen och 2 från varje kommun, totalt 29 ledamöter. Olika grupper för sakområdessamråd på nämndnivå, fasta eller tillfälliga.

Region Kronoberg samråder med deltagare från styrelsernas och berörda nämnders presidier och formerar gruppen utifrån vilka frågor som ska behandlas.

Region Gävleborg har en kommunberedning som består av regionens och kommunernas styrelsepresidier, totalt 33 ledamöter.

I några län finns även avtal/överenskommelser mellan region och kommunerna om samverkan, ansvarsfördelning, dialogformer med mera. Exempelvis;

Östergötland

["Samverkansavtal om regionalt utvecklingsarbete i Östergötland"](#)

Örebro län

["Överenskommelse om samverkan mellan kommunerna i Örebro län och Region Örebro län"](#)

Exempel på samverkansavtal mellan region och länsstyrelse

Även när det regionala utvecklingsansvaret övergått till regionen har länsstyrelsen fortsatt olika uppdrag av stor betydelse för regional utveckling. Det finns därför skäl att överväga om roller och samverkansformer behöver förtydligas i ett avtal eller överenskommelse, för att säkra att resurser används effektivt. Exempel;

Kronoberg

[Överenskommelse om samverkan mellan Länsstyrelsen i Kronobergs län och Region Kronoberg](#)

Jämtland Härjedalen

[Överenskommelse om samverkan mellan Länsstyrelsen Jämtlands län och Region Jämtland Härjedalen](#)